

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 29. avgusta 1883.

Obseg: Nekaj o napakah pri mleku. — Gospodarske novice. — Razpis službe. — Potovanje cesarjevo po Kranjskem. (Dalje.) — Cerkev Jezusovega Serca v Ljubljani. (Konec.) — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — O tržaških dogodbah. — Deželni zbor isterski. — Podoba (povest). (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nekaj o napakah pri mleku.

Pregovor pravi: „krava molze pri gobcu“, in to je sploh resnično, ker od množine in dobrote krme, katera se daje kravam, je redno tudi odvisno ali dajejo veliko ali malo, dobrega ali slabega mleka; od tod pa tudi prihaja govorica od dobrega in slabega hleva. Najboljša krava prepeljana od dobrega gospodarja k slabemu, to je, v slab hlev, postane tudi slaba, to je pač skušnja, katera nobenemu živinorejcu ni neznana. Pa vse to velja le o zdravih kravah; drugače je, ako so krave bolne, ker bolezen ima zmiraj vpliv na mleko ali zmolznost krav.

Oziroma na mleko spadajo kravje bolezni v dve vrsti: ena vrsta bolezni vpliva na množino mleka, ena pa na dobroto oziroma lastnosti mleka.

Najbolj pogostna in navadna prikazen pri boleznih prve vrste je ta, da krava ali popolnem ali skoraj popolnoma pride ob vse mleko, in to ob času in pri okoliščinah, ko bi ga morala imeti veliko ali vsaj več, kakor ga ima. Kedar kravi tako izostane mleko, je to redno redno znamenje, da je krava sicer obolela ali za splošno boleznijo ali pa za krajno. Izrekoma je to gotovo znamenje pri vseh mrzličnih boleznih, pri vnetji imena, po večem krvotoku, po dolgotrajni driski, pri boleznih prebavil, pa tudi po hudih bolečinah na vnanjih delih života; ravno to prikazen pa vidimo, ako krava dobiva dalj časa premalo ali zelo slabe krme. — Ravno tako je vsakemu znano, da krava pride ob mleko, ako se večkrat izmolze do čistega, ravno tak nasledek pa imajo jeza, hrepenenje, strah itd., strasti, ki so škodljive vsaki živali. Včasih ima tudi predobro krmenje nasledek, da se krava začne mastiti in vsled tega zgubi mleko. — Omeniti je pa končno še zgube mleka, ki le gospodarja zadeva, pa je le navidezna, ako si ga namreč popije krava sama, ali pa ji to storí zraven stoječa krava ali telica.

Odpraviti dajo se take napake s tem, da se ali ozdravi dotična bolezen ali pa se odstrani dotični drug vzrok. Ako se pa ne pokaže nikakoršna prava bolezen, tedaj se sme misliti, da je vzrok v slabem prebavanju in v tem slučaju priporoča se, kravi dajati reči, katere pospešujejo mlečnost in prebavo, namreč: kumino,

sladkega janeža (komorač), lanenega semena, ermana (krvavnik), janeža, kuhinjske soli. Na priliko bi se priporočilo: kumine in sladkega janeža po 60 gramov, kuhinjske soli in rumenega žvepla po 30 gramov, in to se daje vsak dan dvakrat na gorki vodi po dve dobri žlici.

Homeopatično pa se priporoča: Akonit in Chamomilla, ako se kaže vnetje, Belladonna pri vnetji imena, Brgonia ali Dulcamara pri prehlajenji; to priporoča profesor Zipperlen. (Dalje prih.)

Gospodarske novice.

* *Vprašanje z obljubljenim darilom za povoljno rešitev:* „Kateri so najnevarnejši škodljivci sadnega drevesa in katera najpripravnejša sredstva, najbolj uspešno jih preganjati?“ — razpisalo je sadje- in vinorejsko društvo švicarsko. To delce naj obsega k večjemu dve tiskani pôli, mora biti pisano za prosto ljudstvo, lahko razumljivo in smejo se mu dodati risanja. Poslati se imajo rokopiši do konca meseca oktobra do vodje poljedelske šole v Zürichu, gospoda Fricka. Spis ima se posebno ozirati na razmere švicarske in obdarovana dela ostanejo last društva. Darilo znaša 200 frankov.

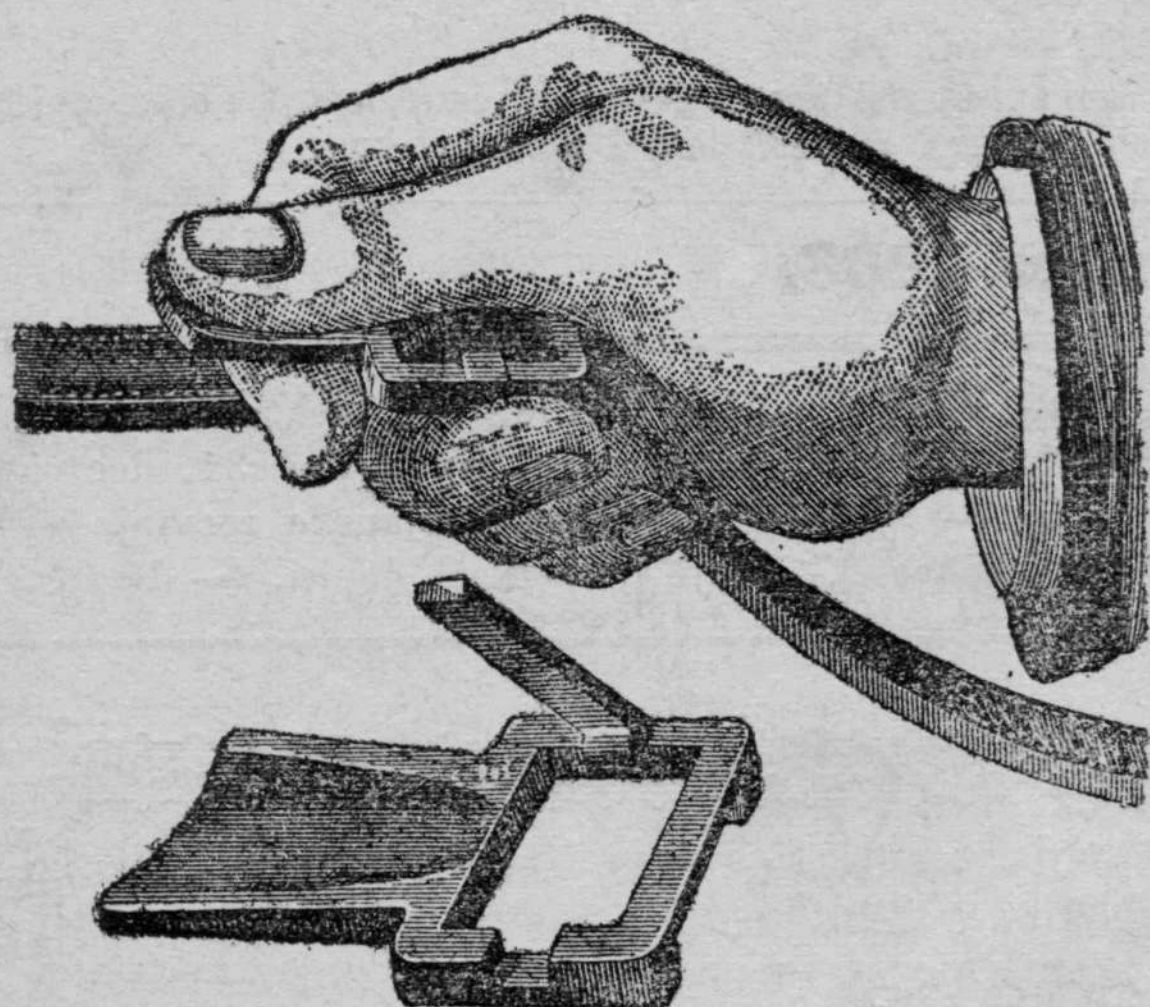
* *Cešnjevi reclji*, ki se povsod mečejo v smeti, tudi niso brez vrednosti, kakor trdi „L. W. Z. für Thüringen“. Ako se reclji takrat, kedar se češnje jedó, spravljajo v papir in se potem v senci posušé in se potem, kedar je treba, prav tako kakor s čaja napravi z njih pijača, kateri se tudi dodá nekaj sladkorja, služi ta pijača posebno dobro pri nahodu in pa pri kašlju malih otrok.

* *Dvojnate hruške na enem drevesu.* O tej redki prikazni na hruški šolskega vrta v Reinbergu na pruskem Sleskem pripovedujejo nemški časniki. Drevo rodi uže nad 30 let zgodnje rumene hruške, letos je drevo tudi polno enakih drobnih hrušek, pa med njimi nahaja se tudi mnogo debelih rudečih namiznih hrušek. Nekateri ugibajo, da bi bile med cvetjem čebele zanesle cvetnega prahu od žlahtneje hruške.

Gospodarske stvari.

Priprava za vajete držati.

V Ohiji iznašel je nek B. Powell, kakor piše „Oest. L. Z.“, pripravo, katera ima vsikakor nekoliko vrednosti pri vožnji. Priprava železna podobna je zaponi, katera se pripne na vajet, tako, da se z roko na sponi vajet lahko drži, in kedar treba, z vso močjo prime, ne da bi drčal. Dodanih podob ena kaže zapono

odprto, druga pa zapono pripeto na vajet in roko, katera oboje drži. — Ako ne preziramo, koliko nesreč se pripeti, ako se splašijo konji, radi priznamo, da tudi ta, čeravno ne posebno pomenljiva iznajdba, more odvrniti katero takih nesreč.

Nekaj o napakah pri mleku.

(Dalje.)

Pogostni prikazni, da krava ob mleko pride, pa je nasprotna, pa tudi zdravju ali celó življenju krave nevarna, toda le redka prikazen, da daje krava nenaravno veliko mleka, da jej gre tako rekoč vsa krma na mleko, krava pa pride ob vse meso, hira in hira in propade sušici.

Akoravno je tudi taka prikazen bolezen: mlečen tok, jo pa ljudje redno ne štejejo v to, temveč jo čislajo kot veliko prednost molzne krave, zato se pa tudi le redko kdaj išče zdravila zoper to bolezen.

Vse druge narave pa je mlečen tok, ki je v tem, da krava nima ravno veliko mleka, pa se ji vendar samo od sebe odteka iz vimena. Vzrok tej bolezni je oslavljenje onih mišic, ki sklepajo sesce.

Zoper to napako se pomaga s tem, da se na sesce tikoma vimena natika elastična obveza, katera se mora, se ve da, vselej sneti, kedar se krava molze.

Še druga napaka je, ako je mleko vodeno. Vodeno mleko nahaja se pogosto, in je v tem, da je uže pri molženju mleka tako, da kakor bi mu bila pri-mešana voda, je redko, plavkaste barve in ne daje skoraj nič smetane.

Vzroki takega mleka so sicer različni, najbolj navadni pa v tem, da krave dobivajo pokvarjeno, pozeblo, ali sploh krmo, katera je prazna in brez redilnih moči. Včasih vidimo pa enako prikazen tudi pri prebolelih kravah, posebno pa pri slabem prebavanju.

Ozdravljenje ravnati se ima po vzroku napake, ako

je v napačni in pokvarjeni krmi, spremeniti se mora ta in kravi dajati zdrava in tečna krma; pri pomanjkljivem prebavanju pa se priporočajo zdravila, katera prebavanje pospešujejo, kakor: kalmus, encijan, na priliko vsakega po 60 gramov, solí 125 gramov, to se zmeša in daje po trikrat na dan po obilno žlico. — Homeopatično priporoča se: Sulphur, pulsatilla in nuxvomica.

Tej ravno nasprotna napaka je pa gosto, žlemasto, birsasto mleko, ki ima slab duh in je negnusnega okusa in to ravno tako grdo mleko, kakor sivkasta smetana. Mleko se vleče, kakor žlemanje in se prijema posode tako, da jo je celó težko do dobrega osnažiti. — Tudi surovo maslo iz take smetane narejeno je slabega žaltovega okusa.

O vzrokih te bolezni zdravniki še niso prav edini in prav zanesljivega se še nič ne vé. Sploh pa se trdi, da to napako povzroči uživanje nekaterih zelišč, kakor jelševga, lipovega in listja od vinske trte, krompirjevega in kislih trav. Opazuje se pa ravno ta prikazen tudi pri nekih boleznih na spojilih, ako streb zaostane itd. Pa tudi se včasih vidi enaka prikazen na mleku, pri veliki vročini, ali ako je posoda za mleko nesnažna, ali ako se mleko spravlja v vlažnih nezračnih shrambah.

Ako je potem vzrok prikazni v nesnažnosti, pomagati je z najbolj strogo snažnostjo, sicer je treba ozdravljati dotično bolezen; navadno pa se priporoča: kumina, kalmus, kreda in sol, zmešano skupaj in po obilni žlici dajano po trikrat na dan.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Elektriciteta in rastline.

Ravno zdaj, ko je na Dunaji velika in pomenljiva električna razstava, ne bo odveč opomniti na poskušnje, katere je uže pred tremi leti delal dr. Siemens v shodu družbe „Royal Society“ o vplivu električne svetlobe na rast rastlin. Tako je postavil Siemens rasteče tulpe, katere so še le delale popke, na mizo v svetlobo električne svetilnice in v 40 minutah bile so tulpe vse lepo razcvetene. Enake poskušnje poskušal je s semeni, katera hitro kalé, z repo, ženofom, kolorabo, fižolom, kumarami, katerih je spravljal en del na solnčni svetlobi, en del pri električni svetlobi, en del pa pri solnčni in pa pri električni svetlobi. Pokazalo se je, da so semena v temi spravljena kmalu poginila; enako rast so kazala semena postavljena na solnčno ali pa na električno svetlobo, ona semena pa, katera so bila deloma na solnčni, deloma na električni svetlobi, kazala so prav izredno lepo in dobro rast. — Se ve, da bi bila repa grozovito draga, ako bi se morala 3—4 mesece z električno lučjo razsvitljavati njiva, na kateri je repa sejana.

Novo naravno sirišče za izdelovanje sira

priporoča se v tirolskem gospodarskem listu. M. Blumenthal v Berolinu, N. Zehdenikerstrasse Nr. 2, iznašel je sirišče v trdem stanu, katero se je poskušalo in preiskavalo v zavodu St. Michele; sirišče to videti je kot drobna, belkasta, čisto dišeča štupa, v kateri je siriščen snov zeló močno koncentriran, tako, da zamore en del tega naravnega sirišča (imenuje ga „Nатурlab“) blizo 112.000 delov frišnega celega mleka pri 35 stopinjah C. v 40 minutah popolnem zasiriti, memo tega, ko do zdaj navadne siriščeve esence ne zasirijo več kakor 10.000 delov mleka. — Preiskava v St. Michele pokazala je, da obstaja novo naravno sirišče iz 0·80% vode,

more okusno telečje meso izrežati samo na pesku, in zato je čisto peščeni okraj Velüwé za pitanje telet tako izredno pripraven. Povsod na Holandskem pa, kjer se teleta pitajo (in nekatera gospodarstva imajo jih redno po dvajset), držé se sledečih pravil:

Piča je izključno le mleko, kakoršno prihaja od krave in množina mleka povekšava se do popolnega nasitenja. Hlev mora biti teletu pripraven za ležó, ne pa za skakanje, hlev mora biti pol temen, zrak čist in bolj gorak. Hlev mora se lahko do dobrega dati snažiti, ne da bi se pri tem tele iznemirjalo; natančno snažnost štejejo v neobhoden pogoj dobrega pitanja. — Vsaka druga piča, katera bi se mogla dodajati mleku, kvarila bi dobroto mesa. — Tamošnji mesarji pa tudi na pogled spoznajo, je li bilo tele spitano s samim sladkim mlekom ali pa z drugimi dodatki. Spoznajo to po svetločisti barvi oči in trepalnic in po beli barvi notranje strani gobca.

Nekaj o napakah pri mleku.

(Dalje.)

Še druga napaka, katera se pri mleku dostikrat nahaja, je, da se zasiri — nagloma skisa, posebno pri srednji gorkoti. Ta napaka pokaže se ali koj po molženji ali celó prav pri molži, včasih, na pr. pri ovčiču, pa se zasiri uže v imenu, tako, da se izmolzavajo prav siraste drobtine mešane s tekočim mlekom, oziroma siratko.

Tej mlečni napaki so vzroki navadno le unanji, kakor nesnažnost mlečne posode, velika vročina, nagla sprememba vremena, posebno je to znana skušnja, da se pri soparnem južnem vremenu pred nevihtami mleko prav pogosto in hitro zasiri. Enak nasledek pa se pokaže, ako so krave delj časa bile na vročem solncu.

Konečno pa povzročijo to napako, kakor zgoraj omenjeno, tudi nekatere bolezni pri kravah, posebno izpuščaji in bolezni prebavanja, in konečno se nahaja ta napaka tudi po krmenji krav s slabo, kislo krmo.

Odpraviti to napako pri mleku navadno ni posebno težavno s tem, da se odpravi vzrok njen; tedaj strogo, brez ozira strogo gleda na snažnost pri mlečni posodi, pri hlevih in pri shrambah za mleko. — Ako je vzrok bolezen krave, tedaj se pri boleznih prebavil priporočajo zdravila, kakoršna smo priporočali pri žlema-stem mleku; tudi je dobro devati vsak dan na krmo po štiri žlice pepela iz trdih drv, ako je pa mleko uže zasirjeno v vimenu, tedaj je treba kravo po štiri do petkrat pomolsti, vime večkrat na dan umivati z mrzlo vodo, po umivanji pa obrisati in pa še pokaditi s puhom zavretih kamelic. Mleko samo obvaruje se zasirjenja s tem, da se mu dodá nekoliko ogljeno-kislega natrona ali pa pepelike (Pottasche). — Homeopatično priporočá se: Sulphur, Phosphor in pa Antimonium tartaricum.

Grenko mleko je zopet druga napaka, katera se lahko spozna pri pokušanji mleka in iz takega mleka izdelanega surovega masla. — Mleko je grenko ali koj pomolženo, ali postane táko nekaj kasneje, in to se ravna po tem, ali je vzrok grenkote v kravi ali zunaj krave. Grenko mleko ali iz njega izdelano surovo maslo je veliko manj, včasih celó nič vredno, kedar celó ni za vživati.

Ali je krava bolna na jetrih, na žolču, in vsled tega ali pa tudi iz drugih vzrokov na prebavilih, postane mleko navadno grenko; tako pa tudi postane, ako krave delj časa in večinoma vživajo grenke rastline, kakor, pelin, kostanj, cijan, pa tudi po česnu, čebuli, redkvi in pa zavživanji zdravil nekatere vrste. — Sicer je pa

tudi nesnažna mlečna posoda in taka mlečna shramba dostikrat vzrok grenkemu mleku.

Odstranjenje napačne krme, ozdravljenje dotične bolezni, za katere se homeopatično priporočá Sulphur in Phosphor, in pa snažnost so pripravna sredstva z vspehom grenkoti mleka.

(Dalje prihodnjič)

Gospodarske izkušnje.

Zguba pri teži pridelkov.

Marsikateri pridelki imajo vsaj v gotovih krajih zaradi posebnih tržnih razmer ali zato, ker je prevajanje nekaterih pridelkov od daljnih krajev sploh predrago, redno spomladi precéj višo ceno, kakor v jeseni. Pri takih pridelkih je posebno važno vedeti, za koliko se vsuše čez zimo. Pa to je pomenljivo tudi pri družih pridelkih, katere kdo hrani ali nakupava, da bi jih potem prodal za višo ceno.

Kmetijski koledar avstrijski priobčuje gledé omenjenega vsušenja sledeče številke, ki so najbolj razumljive tako, da se bere za odstotke: od centa (stota) dotičnega pridelka se vsuši toliko funtov.

Vsuši oziroma na teži znaša izguba v devetih mesecih:

pri ječmenu	" "	1 funt	(1%)
pri ovsu	" "	2 funta	(2%)
pri pšenici	" "	1 funt	(1%)
pri rži	" "	1 funt	(1%)
pri sočivji	" "	2 do 5 funtov	(2—5%)
pri senu in otavi	" "	8 do 10 funtov	(8—10%)
pri krompirju in repi	od centa 4 do 5 funtov	(4—5%)	

Gospodarsko-podučne stvari.

Novi gospodarski stroji.

Spisal Ivanov Gabrovčan.

Prišel bo čas, ko se bo železna kača zvijala po zemlji, in takrat bo tudi kmet odložil staro orodje ter z železnimi stroji opravljal svoja težka dela

Iz prerokovanja sv. Šembile.

Strah in trepet je navdajal marsikoga, ko je goreči hlapon prvikrat dirjal čez naša polja in lahkoverni ljudje so to iznajdbo pripisovali pravemu pravcatemu hudiču. Vsaj pa tudi ni bila šala. Kdor je prvikrat videl železni voz, kako se v temni noči drvi proti človeku z rudeče in zeleno se iskrecimi očmi v podobi pravega „Bognasvaruj“, temu si težko izbil iz glave te prazne marnje. Ali tudi tega se je ljudstvo navadilo.

Z novimi izumi obogatil je svet tudi kmetijstvo, katero se je pri Angležih, Francozih in Nemcih tudi kmalu silno povzdignilo. Toda pri nas je bilo drugače. Naš narod je bil vse do najnovejšega časa brez pravega poduka in vodstva. Malo stvari smo v prejšnjih časih dobili od večerne strani, ki bi nam bile kaj prida koristile, zatoraj se ne moremo preveč čuditi, zakaj se naši kmetje tako trdo držé starih navad in starega kmetovanja. Razun tega je v slovenskem in v obče v slovanskem narodu tako vkoreninjen stari način kmetovanja, katerega je on podedoval od svojih očetov in pradedov, da mu kaj novega težko vrineš.

Kako čvrsto in trdoglavo držala se je roka cepca, slamorezne kose, ali stare velnice, in vse to so izpodrinili novi gospodarski stroji. V premnogih krajih naše

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 3. oktobra 1883.

Obseg: Na vrtu c. k. kmetijske družbe na Poljanah. — Nekaj o napakah pri mleku. (Dalje.) — Novi gospodarski stroji. (Dalje.) — Stariši, pomagajte učiteljem pri odgoji otrok. — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — O položaji. — Podoba (povest). (Dalje) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Na vrtu c. kr. kmetijske družbe na Poljanah

dobiva se, brž ko pride čas za presajanje sadnega drevja, veliko vrst dobrega, žlahnega sadnega drevja: jablan, hrušek, češpelj, češenj, orehov, cepljenega debelega kostanja (maroni), pa tudi divjega kostanja.

Semenskega krompirja dobi se tri in dvajset vrst, med temi je omeniti posebno letošnje nove poskušnje z zelo debelim, okusnim krompirjem bele barve, katerega seme je družba dobila z Zborova pri Budjevicah. Te vrste krompirja sadilo se je 100 kil deloma na njivo, gnojeno z živinskim gnojem, deloma pa gnojeno s kompostom. Krompir obnesel se je dobro na obeh njivah, vendar pa nekaj boljše na njivi gnojeni s kompostom. Pridelalo se je te vrste krompirja z vsega semena 1671 kil in prodaja se v manjih množinah, enako tudi semenski krompir družih 22 vrst.

Tudi iz Zborovskega semena in semena pšenice so na prodaj na kmetijskem vrtu.

Sadnega drevja prodalo se bode več tisuč in glavni zbor c. k. kmetijske družbe je sklenil: kmetovalcem družbenikom kmetijske družbe prodajati, ako prinesejo seboj potrdilo predstojnika svoje podružnice, da so udje družbe in da bodo drevesa rabili v zasa-
janje lastnih zemljišč: sadna drevesa prodajati za polovico navadne cene, krompir pa za 20% ceneje, kakor drugim kmetovalcem, pa se vé, da le v manjših množinah po nekoliko kil.

Namen družbe pri tem ravnanju je poglavitno ta, kolikor moč brez posrednikov širiti sadjerejo v naši deželi in pa tudi širiti druga, priporočanja vredna semena.

Nekaj o napakah pri mleku.

(Dalje.)

Rudeče in krvavo mleko.

Dvojnata napaka pri mleku je rudeče in krvavo mleko. — Rudeče mleko ima svoj vzrok v krmi, katera ima v sebi rudečo barvo, pa tudi vsled vživanja po plesnobi pokvarjenih rastlin, posebno sočivja, pokaže se ta napaka. Rudečica razdeljenja je po vsem mleku enakomerno in ostane taka tudi, ako se mleko zasiri. Od-

pravi se ta napaka lahko in hitro, ako se spremeni krma in se kravi daje namesto barvaste in pokvarjene zdrava in navadna krma, dobro seno, otava, trava, rezanica itd.

Vse drugače je pri krvavem mleku, ker to je bolezen, oziroma vnanja prikazen druge bolezni. Pri tem je zopet razločiti, ali je kri v mleku videti v dolgih štrenah ali pa je razdeljena na drobno tako, da je videti vse mleko krvavo. Tako krvavo mleko je zmiraj v zvezi z drugo boleznijo, in to posebno z vrančnim prisadom in krvavo scavnico. Pokaže se pa ta bolezen tudi združena po zavživanju zlatičnice, mlečnika in pa mladik od smrek, jagnjed itd.; kedar se tako mleko vstavi, vsede se na dnu posode vsa krvavina — prav zasedena kri.

Štrene in koščki krvi nahajajo se pa v mleku pri hudem vnetju vimena, ako je vime ranjeno po sunkih ali udarcih, in se tako primeri, da samo iz enega sesca prihaja krvavo mleko, iz drugih pa popolno zdravo belo mleko.

Pri takih vzrokih napak treba je ozdraviti dotično krajno bolezen, in znano je, da pri ranah redno dobro služi arnika, bodi-si, da se rabi vnanjo ali pa homeopatično znotranjo. — Pri družih notranjih boleznih ravna se pa zdravila po naravi dotične bolezni.

Plavo mleko imenuje se daljna napaka, ki se nahaja večkrat, ne da bi se dalo natanko določiti, od kod izvira.

Tako mleko koj, ko je pomolženo, ne kaže nikakoršnega razločka od popolnem zdravem mleku. Po 24 do 48 urah pa postane smetana na vrhu motna, prikazujejo se na nji neredne plave pike in maroge, katere se polagoma povečšavajo, se konečno druga v drugo stekajo, na zadnje pa prevzamejo vso smetano, pa tudi še mleko pod njo tako, da plava barva prevzame slednjič vso tekočino. Dokler so na smetani še posamezne maroge, obrobljene so z zelenim robom. — Iz smetane od takega mleka težko je vmesti surovo maslo, ki je pa, ako se to vendar-le posreči, grde umazane barve, pustega in žaltovega okusa; pinjec pa je prav zelenkasto-plav. — Dalje časa mislilo se je, da se sme tako plavo mleko ali surovo maslo iz take smetane zavživati brez škode, pa noveje preiskave so pokazale, da je v takem mleku nevaren strup, kateri povzroči bolezni, dostikrat pa, in to posebno pri malih otrocih in tudi pri teletih hiranje in smrt. — Primeri se, da mleko postaja plavo samo od ene krave izmed več dru-

zih v tistem hlevu in enako krmenih krav; dostikrat pa se je ta napaka pri zanemarjenji razširila tudi na vse krave istega hleva.

O vzrokih te napake se je ugibalo dolgo in tudi še zdaj niso dokazani do dobrega, samo toliko se vé, da je napaka ta po svoji naravi neka plesnoba, katera razkroja in končuje mleko in prenešana malenkost te plesnobe v popolnem zdravem mleku širi se enako hitro na tem in ga hitro pokonča po vsem.

Odpravi se ta napaka le zelo težko in z največo snažnostjo v vseh ozirih. — Krave ne smejo dobivati piče nesnažne in tudi ne pokvarjene, ne iz nesnažnih jasel in ne iz druge take posode.

Popolnem osnažen mora biti hlev, do dobrega osnažena mora biti vsa mlečna posoda, mlečne shrambe morajo biti osnažene tako, kakor je bilo v „Novicah“ uže večkrat priporočano, potem se še pobelijo in pridno zračijo. Ako se cedila ne dajo do dobrega prekuhati v lugu, morajo se zamenjati z novimi, zanesljivo snažnimi. — Preiskati se mora dalje, od katere krave prihaja pokvarjeno mleko, katero se mora potem ločiti in posebej spravljati, krava pa zdraviti z zdravili, katera pospešujejo prebavanje; homeopatično priporoča se o tem slučaju Pulsatilla in Nux vomica.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarsko-podučne stvari.

Novi gospodarski stroji.

Spisal Ivanov Gabrovčan.

(Dalje.)

II.

Nekega popoldne prisopiha iz bližnjega mesta vaški kovač. Znoj mu je tekel po obrazu, a zaprašeni čevlji kazali so, da je danes malo hitrejšo pot vbral. Ko se je malo oddehnil, začel je pripovedovati strmečim sosedom, da je pri Balantu v L. mašina, ki je podobna onim črčkarijam, katere je zadnjič Posojnik pri Kmetu kazal.

„Možje, da bi bili vi videli, kako se na to mašino dela! Od miline bi se vam srce smijalo. En človek vrti z majhnim trudom neko kolo, in otep za otepom se spreminja v lepo drobno rezanico, ki je podobna ovsu.“

„O, če je pa ovsu podobna — pristavi šegavi Maticelj — „potem takoj kupim tako slamoreznico, vsaj našega sirca bom gotovo lahko goljufal. Namesto ovsa dajal mu bodem to novo rezanico.“

„Ej, ti Maticelj, če ne lažejo rebra tvojega kljuseta, potem ga ti uže sedaj poskušaš slepariti“ — zbode ga Sluga.

„Ti ga pa še nimaš ne, vsaj je vendar bolje, imeti kljuse, kot pa nič“ — odreže se Maticelj, in pravda je bila končana.

Sklenili so, da pojdejo ob prvi priliki v L., da si ogledajo to novo prikazen, kakor ogenj, razširila se je po celi vasi novica, da odslej ne bo treba več čepeti po cele tedne na stari, leseni slamoreznici, ter špičiti počasno par slamic. Pravil je to sosed sosedu, žene so se med seboj pogovarjale, in zvečer je marsikak fant na vasi glasneje zavriskal.

Po cele trume vaščanov hodile so v mesto L., da vidijo novo izmišljeno slamoreznico. Delavec pri mašini odgovarjal jim je s početka na vsa vprašanja ter jim razkladal vse na drobno, ali tolika je bila njihova izvedavost, da se je možu na zadnje vtrudil jezik, in ko je

necega dne tudi Maticelj prišel pogledat to novo čudo, omolknil je delavec popolnem. Vsa vprašanja so bila bob v steno, gluh je bil za-nj in za druge.

Ko se je povrnil Maticelj domu, ni mogel prehvaliti ljudem novega stroja, ter je zraven od srca pomiloval nesrečnega moža, ki pri tako lepi mašini mora biti nem in gluh.

No, kmalu se je hrup po vasi polegel, ko so se na tanko seznanili s to čudno iznajdbo, in skoraj bi bili v Ž. pozabili na vse nove stroje, ko bi jih ne bila nova, do zdaj še ne slišana novica zopet oživila.

III.

Posojnik ni več miroval, odkar je dobil oni papir v roke ter na svoje oči videl novo slamoreznico v L. Premišljeval je noč in dan, kako bi si olajšal svoja obilna in težka dela. Neke srede popoldne prinesle so „Novice“ iz Ljubljane cele vrste popisov novih gospodarskih strojev. Cela založba je bila v Ljubljani. In kmalu se je premislil Posojnik. Necega ranega jutra ob žetvi vpregel je svojega konjiča, pa hajd v Ljubljano, da vidi, koliko bodo neki vredni ti stroji. Ves strmeč gledal je te iznajdbe človeškega uma in sam svojim očem ni veroval, kar je vse tu videl. Posebno se mu je dopadla mlatilnica, ki je z neznano hitrostjo požirala snop za snopom, ter tako čisto omlatila, da ni bilo na slami ne zrna ne plev. Ni se hotel vrniti domu brez mlatilnice. Vsaj žito je bilo uže požeto, torej bo takoj dela. Šel je v hranilnico, kjer je imel precejšen kupček prištedenega (privarčevanega) denarja, ter je na mestu plačal mlatilnico.

Vesel sam seboj in na svojo mlatilnico ponosen vozil se je Posojnik proti domu. Vsaj pa tudi ni, kar si bodi, daleč na okolo ni nobenega kmeta in celo ne grajščaka, ki bi hotel za take stvari denarje trositi. Na koncu vasi so se lovili vaški samosrajčniki, ko ugle-dajo Posojnika. Z velikim vriščem udrli so jo nazaj v vas, ko so opazili neko pisano reč na vozu, ter prej, kot je prišel on domu, vedela je uže cela vas, da je Posojnik pripeljal neke pisane orglje, ali kaj, hudimana. Kmalu je obstopila množica radovednih vaščanov voz. Vedel pač nobeden ni, kaj je to, in poredni Posojnik jim navlaš ni hotel povedati, temuč postavi mlatilnico na pod (skedenj). Med tem časom dohajalo je vedno več ljudi. Na zadnje se Posojnik vendar usmili radovednežev, ter jim prav resno pové, da bo v 3 dneh omlatil s tem novim strojem 160 mernikov žita. Glasno krohotanje od vseh strani ga vstavi pri teh besedah, ter prav obžalovali so Posojnika, da se daje vedno za nos voditi od zvite gospode. On ni odgovarjal njihovu smehu, temuč stopi za mlatilnico ter reče svojima hlapcema, da zavrtita kolo. Votlo je zabrenčala mlatilnica, tako da je marsikako staro ženico strah prešinil, in mislila je: „To je s hudim v zvezi“. Ali Posojnik popade snop, potlači ga v mlatilnico, in v enem trenutku ležala je čisto omlačena slama pred mlatilnico. Vzame drugi snop in tretji, ter tako je šlo dalje. Kdo je v stanu opisati otroke, možé in žené, ki so to gledali! Poprej so bili iz srca prepričani, da iz tega zrna ne bo moke, in zdaj na enkrat gre vse tako odročno. Vsa ropotija je komaj za 2 kolovrata, pa tako delo opravlja!

Naš Posojnik se pa ne zmeni mnogo za-nje, temuč snop za snopom tlači v mašino. Vidno se je zmanjševalo snopje, a pred mlatilnico se je vzdigoval velik kup omlačene slame in žita. Neverni ljudje so se zdaj prepričali, da je to zares koristna naprava. Ko sta se hlapca nekoliko utrudila, pristopila sta 2 sosedna fanta, in tako so se vrstili. Zašlo je kmalu solnce, a na ve-

deske in naloži se na-nje enakomerno po 500 kil teže na vsak štirjaški meter bodi-si kamenja, bodi-si peska v žakljih ali družih za to pripravnih težkih reči; čez vse to pa se napravi streha. Ako je pokošena trava zeló bilkasta, da se ne dá koj surova dobro stlačiti, treba je čakati, da zvene in se potem bolj poleže.

Obtežila travo še bolj stlačijo, tako, da se ves zrak odmakne iz nje in potem trava ne more ne plesnovati, ne gnjiti, tudi ne zgreje se ne, kakor tako zvano „rujavo seno“, temveč ohrani prvotno barvo, postane samo malo kiselkasto, kar pa daje za živino prijeten okus. Taka krma ne zgubi skoraj nič svojih prvotnih redivnih delov, kakor se to zgodi pri suhem senu, in živina jo povživa slastno.

Na Holandskem napravijo to še z veliko prvotno pripravo s tem, da v zemljo zabijejo krog suhega prostora v tla 6 kolov, te zvežejo na sredi in pri vrhu, tako, da jih teža ne razžene, vmes pa natlačijo vrh 6 centimetrov debele podlage surovo travo, katero stlačijo in obtežé, pa pokrijejo, kakor to storé Amerikanci.

Gospodarske novice.

Koliko je v našem cesarstvu dolga zavarovanega na zemljiščih in hišah.

Štatistika sklenjena dne 31. decembra 1881. l. kaže nam, da je bilo v posameznih deželah na posestvih zavarovanega dolga, in sicer:

na Niže-Avstrijskem	581,046.500	gold.
„ Gornje-Avstrijskem	140,624.400	„
„ Solnograškem	35,950.300	„
„ Štajarskem	258,689.930	„
„ Koroškem	64,662.400	„
„ Kranjskem	65,232.170	„
„ Tirolskem	188,044.300	„
„ Českem	1.012,891.100	„
„ Moravskem	296,420.630	„
„ Šleskem	78,965.880	„
„ Primorskem	57,122.800	„
„ Gališkem	245,921.590	„
v Bukovini	22,730.000	„
v Dalmaciji	13,698.000	„

3.062,000.000 gold.

V primeri prebivalstva spada teh dolgov na enega prebivalca:

na Niže-Avstrijskem	249	gold.
„ Gornje-Avstrijskem	185	„
„ Solnograškem	219	„
„ Štajarskem	213	„
„ Koroškem	185	„
„ Kranjskem	135	„
„ Tirolskem	233	„
„ Českem	182	„
„ Moravskem	137	„
„ Šleskem	139	„

Nekaj o napakah pri mleku.

(Dalje in konec.)

Zarumenelo mleko, oziroma mleko, katero zarumení, loči se od zadnjič popisane plavega mleka samo v barvi. Vzroki tej napaki pa so prav isti, kakor pri plavem mleku, pa tudi pripomočki, odpraviti jo, so enaki, kakor pri prvo omenjeni napaki. Primeri se pa celó, da se obe ti napaki, namreč plavost in zarume-

nelost, pri tistem mleku prikažete ob enem; ako se to primeri, postane mleko konečno zeleno. — Od zarumenega mleka loči se bistveno mleko, katero je koj namolženo rumeno. To se pripeti po uživanji rumene pese ali družih rumenih rastlin, včasih pa tudi pri je-trnih boleznih. Pa razložek je ta, da je zadnje ome-njeno mleko redno tudi grenko; mleko pa, katero je rumene barve od rumeno-barvene piče, je čisto dobrega okusa, in, ker je surovo maslo umedeno iz smetane od rumenega mleka celó lepše memo navadnega, spečá se v kupčiji boljše.

Prav pogostna napaka mleka je ta, da se smetana posneta ne umede ali celó ne ali vsaj še le po zeló dolgem medenji. — Vzroki te napake so ali napačno kisanje smetane ali za medenje neugodna gorkota izre-koma soparica pred hudo uro. Nahajajo se pa tudi krave, ki dajo redno tako mleko in smetano, da se zmiraj zeló nerado umede, ne da bi bilo mogoče najti temu pravi vzrok. Pripomoček zoper to napako je: da se smetani dodá nekaj vinskega jesiha ali pa pepelike ali pa ogljenokislega natrona.

Narodno-gospodarske stvari.

Vojska pijančevanju!

Moravski državni poslanec dr. vitez Proskowetz razpošilja sledeče pomenljivo vabilo:

„Prav prestrašiti se mora vsak, ki gleda globokeje v naše razmere, ko zapazi, da zraven družih socijalnih zlegov in v zvezi z njimi se pri nemalem številu pre-bivalstva tudi našega cesarstva kažejo znamenja fizične spridenosti in npravne podivjenosti, ki so obžalovati tem bolj, čim jasneje nam postaja to, da bo prihodnost sta-vila nam naloge, katerih rešitvi bi utegnili biti kos le, ako se je lotimo z vsemi močmi in najjasnejim spo-znanjem onih dolžnosti, katere od posameznika čedalje bolj zahtevajo trdnega in nesebičnega delovanja v prid vsem.

Polje, na katerem zamoremo prav natanko in go-tovo slediti pogubnemu strupu od njegovega početka in v vseh podrobnostih njegovega razdevajočega vplivanja, polje, na katerem se morda najbolje in najnagleje more spoznati pomen zlega in njega ozdravljivost, — to je polje pijančevanja.

Leto za letom narašča v domovini naši povodenj alkoholizma, ki duševnemu in telesnemu zdravju po-gubno z nevarno naglostjo malih živalic ravno tako go-spodarsko stanje, kakor npravno moč obširnih ljudskih stanov prav žalostno nazaj potiska, razvezajoč divjo vrsto žalostnih zlegov. Alkoholizem pokončuje desetino prebivalstva delavcev, za njem mre jih čedalje več in ravno tako množi strašno število zmešanih na duhu in samomorov; on razdeva zdravje, delavno moč starišev in nareja njihove otroke boleajoče, usmiljenja vredne de-diče nezasluženega trpljenja in pohabljenja. Po njem oslabijo se vsi organi, vsi udi pijanca, da niso več tako trdni za življenje in proti boleznim. Pijanec je javen izgled pohujšanja, pogrezne se do beračonskega vlaču-garja, do splošno škodljivega zanikrneža. Premoženje, telo in zdravje, rednost, npravnost, nadarjenost, občutki, dobrovoljnost, — vse propade; zgubi se zavest dolžne odgovornosti proti rodovini in bližnjim, s tem prav člo-vekova predpravica brzdati samega sebe, in npravna za-vest. Hudodelstva postajajo naglo čedalje gosteja in hujša, vojaška zmožnost trpi veliko škode; naklada se čedalje večje breme podpor državi, občinam, posameznim.